

7 APR. 2023

reg. nr.

College van burgemeester en wethouders van de
gemeente Albrandswaard
De heer Polder
Postbus 1000
3160 GA RHOON

Contact

Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
<http://www.zuid-holland.nl>

Datum
6 april 2023

Ons kenmerk
PZH-2023-830293685
DOS-2020-0001473

Uw kenmerk

-

Bijlagen
6

Onderwerp

Regionale realisatieagenda Wonen en steunverklaringen

Geacht bestuur,

Op 14 maart jl. was de feestelijke ondertekening van de regionale realisatieagenda's Wonen Zuid-Holland. Ik kijk daar met plezier op terug. Hierbij doe ik u toekomen een kopie van de door u getekende regionale realisatieagenda Wonen en de door verschillende partijen gestuurde steunverklaringen op deze realisatieagenda¹.

Met vriendelijke groet, /

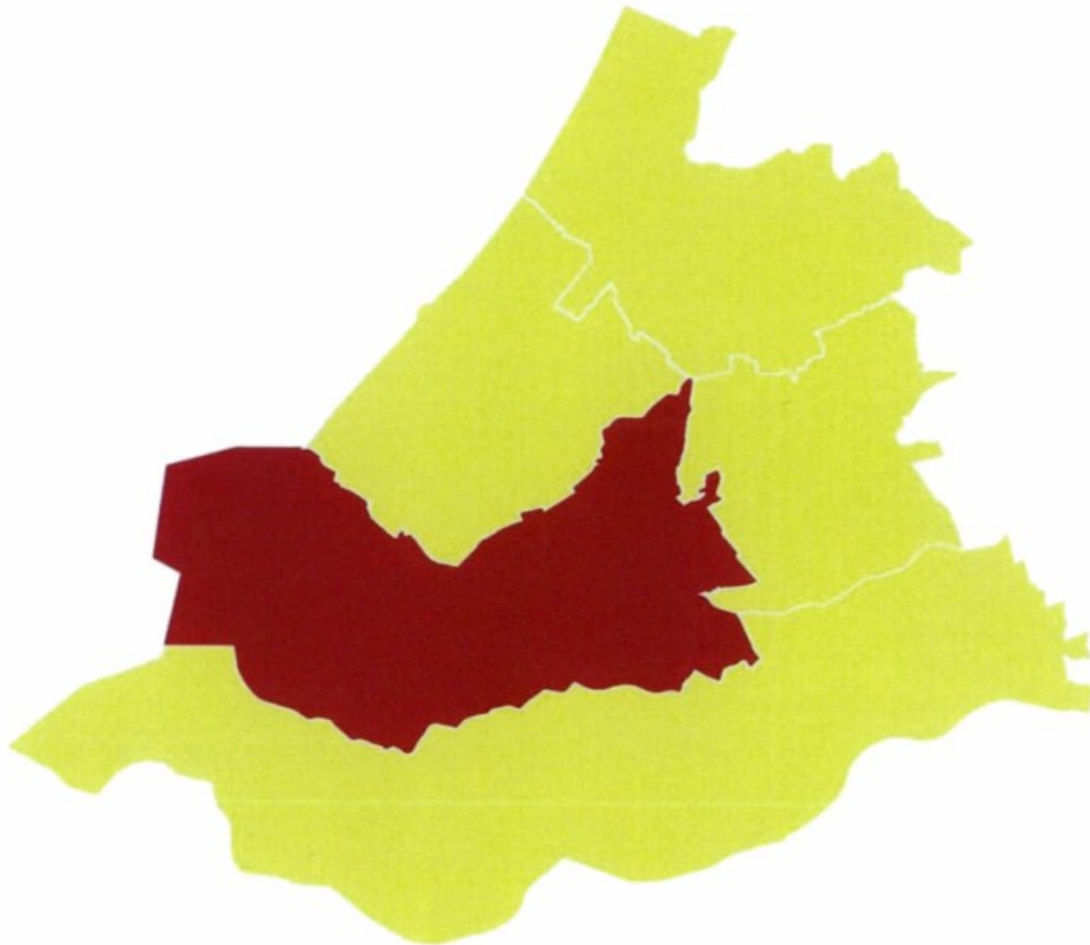
Meer informatie www.zuid-holland.nl/contact

Bijlagen

- Steunverklaring Woningbouwcoalitie (NEPROM, WoningBouwersNL, NVM, IVBN, Aedes, Vereniging Eigen Huis, Bouwend Nederland)
- Steunverklaring NVM
- Steunverklaring Evides Waterbedrijf
- Steunverklaring Woonbond
- Steunverklaring Stedin Netbeheer BV
- Steunverklaring Stichting Cokopen

¹ De handtekeningen op de documenten zijn weggelakt, omdat deze informatie niet openbaar wordt gemaakt als het belang daarvan niet opweegt tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer (artikel 5.1 lid 2 onder e Woo).

Realisatieagenda regio Rotterdam

Partijen:

Meetekenen:

College van GS van de Provincie Zuid-Holland

Colleges van B&W van de Gemeenten:

- Albrandswaard
- Barendrecht
- Capelle a/d IJssel
- Krimpen a/d IJssel
- Lansingerland
- Maassluis
- Nissewaard
- Rotterdam
- Ridderkerk
- Schiedam
- Vlaardingen
- Voorne aan Zee

Maaskoepel, federatie van woningcorporaties

- 3B wonen
- Habion (BVOW)
- De Leeuw van Putten
- Havensteder
- Maasdelta Groep
- MaasWonen
- Mooiland
- Patrimonium Barendrecht
- QuaWonen
- Ressort Wonen
- Samenwerking Vlaardingen
- SOR
- Hef Wonen
- Waterweg Wonen
- Wbv Poortugaal
- Woonbron
- Wooncompas
- Woonplus Schiedam
- Woonstad Rotterdam
- Woonstichting De Zes Kernen
- Woonzorg Nederland
- WVH

Minister voor VRO

Steunbetuiging:

- Neprom
- Bouwend Nederland
- NVM
- IVBN
- Woningbouwers Nederland
- Stichting CoKopen
- Vereniging Eigen Huis
- Aedes
- Woonbond
- Netbeheerder:
 - Stedin
- Drinkwaterbedrijf:
 - Evides

Overwegingen

- De woningbouwopgave in Nederland is in de afgelopen jaren ingrijpend veranderd. Prijzen van koopwoningen en particuliere huurwoningen zijn flink gestegen. Het aantal huishoudens is sterk gegroeid en de verwachting is dat deze groei komende jaren doorzet. De vraag naar woningen is groot, het aanbod beperkt. Het oplossen van het woningtekort vraagt om de bouw van nieuwe toekomstbestendige woningen. Om het woningtekort terug te dringen tot een gezonder evenwicht, wordt met het "Programma Woningbouw" nationaal ingezet op de realisatie van 900.000 woningen tot en met 2030. Om dit te realiseren wordt in de "Nationale Woon- en Bouwagenda" gestreefd naar de groei tot 100.000 nieuwbouwwoningen per jaar vanaf 2024. Daarbij is het streven dat ten minste twee derde van de nieuwbouwwoningen betaalbaar zijn vanaf 2025, waarvan de helft door corporaties wordt gebouwd.
- Tussen de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (hierna minister voor VRO) en het college van GS van de provincie Zuid-Holland zijn "Samenwerkingsafspraken woningbouw Zuid-Holland: 2022 t/m 2030 (13 oktober 2022) gemaakt over het provinciale aandeel in de nationale woningbouwopgave. Het college van GS spant zich in om in de periode 2022 t/m 2030 bruto 235.460 woningen toe te voegen¹. Dit is ruim 26% van de landelijke woningbouwambitie en een toename van 14% ten opzichte van de huidige woningvoorraad in Zuid-Holland. Daarnaast heeft het college van GS de ambitie uit de samenwerkingsafspraken onderschreven dat vanaf 2025 de programmering bestaat uit 2/3^e betaalbare woningen, waarvan de helft door corporaties wordt gebouwd. Het betaalbare segment bestaat uit sociale huur, middenhuur en betaalbare koop onder de grens van € 355.000. Het streven van GS is dat elke gemeente minimaal 30% sociale huur in de woningvoorraad heeft. In de geactualiseerde inzet voor de woonopgave Zuid-Holland (versie 29 september 2022) geeft het college van GS aan dat de 11 kritische succesfactoren voorwaardelijk zijn.
- In deze regionale realisatieagenda wordt de inzet uit de Samenwerkingsafspraken doorvertaald naar de regio Rotterdam. Met deze realisatieagenda worden de krachten van de verschillende overheidslagen gebundeld met als doel een (t)huis voor iedereen, waarbij partijen kijken naar de woningbouw in de regio en de te nemen maatregelen en investeringen in de bestaande voorraad en wijken. De gemeenten, corporaties (Maaskoepel), de provincie Zuid-Holland en het Rijk bevestigen gezamenlijk alle benodigde inspanningen te verrichten ter realisatie van een (T)huis voor Iedereen en zullen daartoe oplossingen vinden voor de kritische succesfactoren. Tezamen met de steunverklaringen wordt maximaal ingespannen op het hierboven beschreven doel.
- Het doel van de steunverklaring is om gezamenlijk commitment uit te spreken over een goede samenwerking en betrokkenheid van de partijen bij de totstandkoming en uitvoering van de regionale realisatieagenda. Onderdeel van die samenwerking is ook de erkenning van elkaars verschillende posities en verantwoordelijkheden. De steunverklaring is geen akkoord van deze partijen op de gehele inhoud van de regionale realisatieagenda.
- De langere horizon van deze realisatieagenda (tot en met 2030) bevestigt de langjarige inspanning die nodig is om het woningtekort terug te dringen en samen te bouwen aan vitale samenlevingen. Gedurende deze periode zullen de omstandigheden blijven veranderen. Bijvoorbeeld door de gevolgen die voortkomen uit toekomstig kabinetsbeleid, provinciaal en gemeentelijk beleid, maar ook door veranderende economische omstandigheden.
- Voorliggende realisatieagenda is onder grote tijdsdruk tot stand gekomen en zien partijen als een momentopname, te weten een "een startdocument op hoofdlijnen". Het is een vertrekpunt om gezamenlijk het gesprek te starten over een uitwerking van de ambities en

¹ Het betreft hier oplevering van de woningen.

te komen tot concrete afspraken om (regio) specifieke knelpunten op te lossen t.b.v. het behalen van de ambities. In 2023 wordt deze realisatieagenda nader uitgewerkt.

- De realisatieagenda betreft een wederzijdse inspanning: waar alle partijen zich inspannen om voldoende betaalbare woningen voor mensen met uiteenlopende inkomens en behoeftes te bouwen, moeten het Rijk en de provincie ondersteuning bieden en knelpunten opheffen. In deze wederkerigheid zijn de kritische succesfactoren die in hoofdstuk 6 worden geformuleerd van belang. De afspraken in deze realisatieagenda zijn alleen realistisch als oplossingen worden gevonden voor de kritische succesfactoren.
- In deze realisatieagenda ligt het accent op de bouwopgave, maar ook wordt de verbinding gelegd met de bredere opgaven. Het gaat niet alleen om het bouwen van woningen, maar ook om de bestaande voorraad verbeteren, een fundamentele aanpak van de woningmarkt, en het bouwen en versterken van de samenleving, rekening houdend met opgaven zoals water en bodem sturend, klimaat, werkgelegenheid, kansengelijkheid, bereikbaarheid, energie, natuurinclusiviteit, voorzieningen.
- Het ondertekenen van deze realisatie agenda is onder voorbehoud van de behandeling in de gemeenteraden, de provinciale staten en de Federatieraad.

Rollen en verantwoordelijkheden

Een handtekening van Rijk, provincies en gemeenten in regionaal verband onder deze realisatieagenda heeft implicaties. Duidelijk moet zijn wat de rol van eenieder is in de realisatieagenda. Overheden werken samen vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid en zetten gezamenlijk en gecoördineerd hun instrumenten en middelen in. De minister voor VRO is de trekker voor de nationale opgave voor versnelling van de woningbouw. De nationale opgave is vastgesteld in de Nationale Woon- en Bouw Agenda en de onderliggende programma's en wordt uitgewerkt in wederkerige bestuurlijke afspraken op provinciaal en regionaal niveau. In de opsomming hieronder is door BZK aangesloten bij bestaande wet- en regelgeving. Er worden geen nieuwe taken en/of bevoegdheden toebedeeld.

- **Eén overheid:** Gemeenten, waterschappen, provincies en Rijk zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de versterking van de regie op de woningbouw en het realiseren van de woningbouwopgave. Alle overheidslagen dragen bij aan de woningbouwopgave vanuit hun specifieke rol in aansluiting bij het huis van Thorbecke, en wet- en regelgeving zoals de Woningwet, de Huisvestingswet, de Wet op de Ruimtelijke Ordening en de Omgevingswet. In aansluiting daarop herbevestigen we het volgende:
- **De gemeente** is als eerste bestuursorgaan verantwoordelijk voor de zorg voor de fysieke leefomgeving. In aansluiting daarop zetten de gemeenten zich in voor voldoende bouwlocaties in ruimtelijke plannen voor de realisatie van de woningbouwafspraken uit de regionale realisatieagenda's. Met inzet van de wettelijke instrumenten zorgen gemeenten voor de benodigde (harde) plancapaciteit in de verschillende prijssegmenten (sociale huur, middenhuur en betaalbare koop) en voor verlening van omgevingsvergunningen. De gemeenteraden stellen de beleidskaders vast zoals Woonvisies en omgevingsplannen. Colleges van B&W voeren binnen deze kaders het beleid uit waaronder vergunningverlening en handhaving.
- De **minister voor VRO** is de trekker voor de nationale opgave voor versnelling van de woningbouw. De nationale opgave is vastgesteld in de Nationale Woon- en Bouw Agenda en de onderliggende programma's en wordt uitgewerkt in wederkerige bestuurlijke afspraken op provinciaal en regionaal niveau. De minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening is verantwoordelijk voor de realisatie van de nationale opgave en stelselverantwoordelijk voor de versterking van het wettelijk instrumentarium voor de medeoverheden om de woningbouwopgave te realiseren en voor ondersteuning van de uitvoering via inzet van (financiële) middelen. De minister stuurt actief op de realisatie van de nationale opgave door intensief en periodiek overleg met medeoverheden en monitoring van de woningbouw. Daarnaast coördineert de minister de opgaven die

samenhangen met de woningbouw met de medeoverheden en andere departementen. Zo nodig hakt de minister voor VRO samen met collega-bewindspersonen knopen door.

- De Provinciale Omgevingsvisie, omgevingsverordening en het omgevingsprogramma vormen het bovenliggende beleidskader en bevat de regels en voorwaarden voor de regionale woonvisies en regionale woningbouwprogramma's. Vanuit deze wettelijke bevoegdheid is **de provincie Zuid-Holland** verantwoordelijk voor de gebiedsgerichte coördinatie van de (ruimtelijke) doorvertaling van de provinciale woningbouwopgave in regionaal verband met de gemeenten. Het college van Gedeputeerde Staten stuurt actief op de kwantitatieve en kwalitatieve woningbouwprogrammering. De provincie bevordert door actieve sturing de evenwichtige verdeling tussen en in de regio's. Het college van GS heeft de afgelopen collegeperiode sterk gestuurd op voldoende betaalbare woningbouw met inzet van de beschikbare instrumenten en subsidies. De provincie zorgt voor actueel omgevingsbeleid waarin deze doelstellingen zijn opgenomen. Rijk en provincie spannen zich gezamenlijk vanuit vertrouwen in om de doelstellingen te bereiken. Om dit te bereiken zorgt het Rijk zoals afgesproken in de Samenwerkingsafspraken Woningbouw, onder andere voor extra noodzakelijk juridisch instrumentarium voor provincies dat onderdeel zal onderdeel uitmaken van het wetsvoorstel Versterken Regie Volkshuisvesting.
- **Woningcorporaties** hebben vanuit de Woningwet de kerntaak om te zorgen voor betaalbare en goede huisvesting voor mensen met een laag inkomen. Het bestuur van een woningcorporatie maakt een goede afweging binnen de brede volkshuisvestelijke opgave en spant zich in om de beschikbare investeringscapaciteit voor de korte termijn zo optimaal mogelijk in te zetten voor het realiseren van kwalitatief goede en betaalbare sociale huurwoningen.

Regio specifieke context

- Het Regioakkoord 2022, getekend op 27 januari 2023 door de colleges van B&W, het college van GS, directie van Maaskoepel, de corporaties en het Samenwerkingsverband Wonen regio Rotterdam (SvWrR), vormt de basis voor deze realisatieagenda. Elke gemeente heeft daarbij getekend voor de eigen bijdrage aan de regionale afspraken.
- Het Regioakkoord 2022 bevat zes doelstellingen die de ondertekende partijen onderschreven. Dit zijn:
 1. Het realiseren van voldoende woningen in de totale voorraad;
 2. Het realiseren van voldoende woningen in de sociale voorraad;
 3. Het realiseren van voldoende woningen in de middeldure voorraad;
 4. Het realiseren van een meer evenwichtige spreiding van de sociale woningvoorraad;
 5. In de regio voldoende beschikbaarheid van woningen op lokaal niveau en een regionaal gelijkmatiger toegang tot de sociale voorraad van huurtoeslaggerechtigden;
 6. In de regio voldoende betaalbare woningen met een huur onder de bovenste aftoppingsgrens op lokaal niveau en meer balans van deze voorraad in de regio.
- De provincie Zuid-Holland onderschrijft de doelstellingen van het Regioakkoord 2022. Vanuit de rol en positie van de provincie bij dit akkoord, toetst zij onder meer of de individuele bijdragen van de gemeenten maximale inspanning tonen ten opzichte van de doelstellingen van het akkoord. De resultaten daarvan en van de beoordeling van het regionale woningbouwprogramma door de provincie kunnen daarom mogelijk gevolgen hebben voor onderdelen van het akkoord.
- Een groot deel van de woningbouwopgave in Zuid-Holland wordt gebouwd in de regio Rotterdam. Conform de biedingen die door gemeenten zijn gedaan voor de actualisatie van het Regioakkoord is de ambitie om 98.000 woningen te realiseren. Om de aantallen daadwerkelijk te realiseren vraagt de regio het Rijk en de provincie om oplossingen voor de kritische succesfactoren te vinden om de gestelde ambities waar te kunnen maken.

- Gemeenten en corporaties in de regio Rotterdam hebben te weinig middelen en instrumentarium om de realisatie van de betaalbare woningbouwopgave te realiseren, dan wel te versnellen, tot en met 2030. Dit terwijl de noodzaak voor betaalbare woningen in de regio zeer aanwezig is.
- Vooral voor lage en middeninkomens is de kans om een betaalbare huur- of koopwoning te vinden een stuk kleiner gevonden. Dit uit zich o.a. door meer ingeschreven woningzoekenden in de regio en een langere gemiddelde inschrijfduur voor woningen die verhuurd worden door corporaties.
- Ondanks de inzet van gemeenten in de regio Rotterdam om het aanbod in het middensegment te vergroten, blijkt uit de praktijk dat dit nog onvoldoende oplevert. Dit segment verdwijnt door prijsstijging sneller dan kan worden bijgebouwd. Het is niet goed mogelijk om het middensegment betaalbaar te houden. Indien betaalbare huurwoningen of koopwoningen worden gebouwd, zijn het door de hoge m2 prijzen vaak kleine studio's die niet geschikt zijn voor gezinnen.
- De prijzen in de vrije sector zijn de afgelopen jaren steeds verder gestegen, ondanks dat er fors meer aanbod is bijgekomen. Hierdoor neemt het prijsverschil met het gereguleerde aanbod toe.
- De afschaffing van de verhuurderheffing zorgt ervoor dat de financiële positie van corporaties verbetert, ook in de regio Rotterdam. De regio Rotterdam heeft een grote sociale opgave, waar de corporaties aan bij willen dragen. Partijen erkennen dat de financiële positie van de corporaties in de regio om aandacht blijft vragen.
- Naast de grote opgave in de regio Rotterdam om voldoende, betaalbaar en divers aanbod te bouwen en te behouden, zijn er ook grote inspanningen nodig om de kwaliteit van bestaande woningen en wijken te versterken zoals de gebieden Rotterdam-zuid, Schiedam-oost en Vlaardingen-West., Het rijksbeleid eist bijvoorbeeld dat in 2028 geen woningen meer worden verhuurd met een E, F of G-label. Dit vraagt veel inzet en grote investeringen in de bestaande bouw, die van invloed zijn op de inzet en investeringen in de nieuwbouw van corporaties en marktpartijen.

1. Woningbouwopgave: Van provinciale naar regionale opgave

We hebben een gezamenlijke opgave. Om het huidige woningtekort aan te pakken is het noodzakelijk om de komende jaren de bouwstroom te continueren, het bouwtempo flink te verhogen en sneller en meer woningen bij te bouwen. De ambitie voor de regio Rotterdam is circa 98.000 woningen te realiseren. Het Rijk, de provincie, de gemeenten, de woningbouwcorporaties en de Maaskoepel, zetten zich, in samenwerking met woonregio's, bouwers, ontwikkelaars netbeheerders en drinkwaterbedrijven in voor de realisatie van deze ambitie (tabel 1).

- In de regionale realisatieagenda worden afspraken gemaakt over mogelijke oplossingen van knelpunten voor de woningbouw, woningbouw eventueel te versnellen en om daarbij het aandeel betaalbaarheid te vergroten. Dit om invulling te geven aan de ambitie uit het Nationaal programma Bouwen en Wonen dat vanaf 2025 de programmering bestaat uit 2/3 betaalbare woningen, waarvan de helft door woningcorporaties wordt gebouwd in de segmenten sociale huur, middenhuur en betaalbare koop onder de grens van €355.000 én het streven dat elke gemeente toegroeit naar minimaal 30% sociale huur in de woningvoorraad. Tabel 1 vormt het startpunt van het gesprek hierover. De tabellen 2 en 3 (hoofdstuk 2) zijn opgenomen ter aanvulling.

Tabel 1: Indicatieve weergave woningbouwprogramma 2022								
Aantallen Regio Rotterdam								
Jaartal	Bruto nieuwbouw (te realiseren woningen)	Beschikbare netto plancapaciteit (aantal woningen)	Aantal woningen in harde plancapaciteit	Betaalbaarheid			Aantal woningen door woningcorporaties	
				Sociale huurwoningen (aantal bruto nieuwbouw)	Huurwoningen vanaf de sociale huurgrens tot €1.000 ² per maand	Koopwoningen tot aan de grens van €355.000	Sociale huurwoningen	Middenhuurwoningen ³
2021 ⁴	4.857	3.699	Nvt	1.541	478	735	1.541	n.t.b.
2022 ⁵	7.603	6.959	6.719	2.224	342	651	2.254	n.t.b.
2023	10.741	10.332	8.870	2.454	1.742	635	2.347	n.t.b.
2024	14.666	13.921	5.177	2.961	3.512	1.410	2.347	n.t.b.
2025 ⁶	10.129	8.827	6.318	3.055	1.644	1.643	2.347	n.t.b.
2026	10.129	8.827	4.525	3.055	1.644	1.643	2.347	n.t.b.
2027	10.129	8.827	4.446	3.055	1.644	1.643	2.347	n.t.b.
2028	10.129	8.827	2.795	3.055	1.644	1.643	2.347	n.t.b.
2029	10.129	8.827	3.592	3.055	1.644	1.643	2.347	n.t.b.
2030	10.129	8.827	3.041	3.055	1.644	1.643	2.347	n.t.b.
Totaal	98.641	87.871	45.483	27.509	15.938	13.289	22.541	n.t.b.

- Tabel 1 is een weergave van de verwachte programmering in de regio Rotterdam op basis van het Regioakkoord 2022. Met als prijsgrenzen /definities zoals die in het Regioakkoord 2022 zijn gehanteerd⁷. Deze cijfers worden beschouwd als een indicatie. Dat betekent dat dit de meest actuele cijfers zijn o.b.v. de plannings, maar dat nu al met zekerheid is te zeggen dat aantallen de komende jaren gaan wijzigen. Dit omdat de realisatie van woningbouwplannen altijd onzeker is. Het realiseren van de woningbouwaantallen in tabel 1 is afhankelijk van ontwikkelingen in de markt en de mate waarin oplossingen worden gevonden voor de kritische succesfactoren. Indien dit (nog) niet het geval is, is de programmering niet haalbaar en valt de jaarlijkse productie lager uit.
- Uit tabel 1 is te concluderen dat met de huidige programmering voldoende aantallen woningen worden gerealiseerd. De opgave ligt met name in het opharden van zachte plannen en het programmeren van voldoende aandeel sociale en betaalbare woningbouw. Voor de opgaven m.b.t. betaalbaarheid, zie daarvoor hoofdstuk 2 Betaalbaarheid. Ophogen van het aandeel betaalbare woningbouw zal extra investeringen vergen.
- In tegenstelling tot de andere Regionale Realisatieagenda's in Zuid-Holland, zijn de cijfers in de tabellen 1, 2 en 3 overgenomen uit het Regioakkoord 2022 en niet uit het door GS vastgestelde regionale woningbouwprogramma. Het vastgestelde programma van de regio Rotterdam omvat bruto 99.853 woningen en netto 95.105 woningen voor de periode 2022 t/m 2030.

² De prijsgrens van het Regioakkoord 2022 wordt aangehouden en is in deze regio €1.075.

³ De aantallen middenhuur door woningcorporaties zijn op dit moment niet beschikbaar.

⁴ 2021: Bron van bruto en netto capaciteit: realisatie volgens CBS. Bron: aantal sociale huurwoningen en middeldure huur- en koopwoningen: Planregistratie PZH.

⁵ 2022 t/m 2024: Bron: Planregistratie PZH, met uitzondering van de aantallen woningen door corporaties.

⁶ 2025 t/m 2030: Restant van de afspraken uit het Regioakkoord 2022. Totalen: Bron: Regioakkoord 2022.

⁷ Totdat de Wet regie volkshuishuisvesting is vastgesteld.

2. Betaalbaarheid

- Er is een grote behoefte aan betaalbare woningen in Nederland en dus ook in Zuid-Holland. Om aan te sluiten bij die grote behoefte streven we ernaar dat vanaf 2025 2/3^e van de nieuwe woningen betaalbaar zijn op landelijk, provinciaal en regionaal niveau. Onder het betaalbare segment vallen:
 - Sociale huurwoningen
 - Middenhuur: huurwoningen vanaf de sociale huurgrens tot een max van €1.075⁸ per maand
 - Betaalbare koopwoningen: koopwoningen tot onder de €355.000
- In het Regioakkoord 2022 zijn de prijsgrenzen voor de Rotterdamse regio vastgelegd. Vooral nog wordt vastgehouden aan deze (licht afwijkende) prijsgrenzen. Bijvoorbeeld middenhuur is tot een max van €1.075 i.p.v. €1.000. Op het moment dat landelijk andere prijsgrenzen worden vastgelegd in de Wet versterken regie Volkshuisvesting, gelden deze ook voor de Rotterdamse regio. Dat is na consultatie en vaststelling van deze nieuwe wetgeving. Voor het invullen van de Planregistratie van de provincie dient rekening te worden gehouden met de landelijke vastgestelde definities.
- Naast tabel 1 zijn hieronder de tabellen 2 en 3 opgenomen. Deze tabellen geven meer inzicht in de precieze segmentering en het vertrekpunt per gemeente. In bijlage 1 zijn twee figuren opgenomen die de ontwikkeling van de sociale huur per gemeente laten zien.

• **TABEL 2: Bouwproductie (opleveringen), onderverdeeld naar prijssegment**
 • regio Rotterdam 2021 tot en met 2030

Gemeente	Sociale corporatie-huurwoningen		Sociale particuliere huur- en koopwoningen		Middeldure huur- en koopwoningen		Dure huur- en koopwoningen		Bouw-productie
		%		%		%		%	
Albrandswaard	511	33%	0	0%	490	31%	566	36%	1.567
Barendrecht	1.201	33%	0	0%	1046	29%	1.375	38%	3.622
Capelle a/d IJssel	320	4%	1.021	14%	2.986	40%	3.089	42%	7.416
Krimpen a/d IJssel	175	24%	99	14%	210	29%	249	34%	733
Lansingerland	3.090	28%	0	0%	2.250	20%	5.764	52%	11.104
Maassluis	1.544	31%	0	0%	1.010	20%	2.467	49%	5.021
Nissewaard	1.200	26%	100	2%	2.000	43%	1.400	30%	4.700
Ridderkerk	1.050	39%	164	6%	858	32%	638	24%	2.710
Rotterdam *)	8.880	20%	2.220	5%	14.200	32%	18.800	43%	44.100
Schiedam	2.200	31%	700	10%	1.500	21%	2.800	39%	7.200
Vlaardingen	1.000	19%	584	11%	1.354	25%	2.450	45%	5.388
Voorne aan Zee	1.370	27%	239	5%	1.161	23%	2.310	45%	5.080
Regio	22.541	23%	5.127	5%	29.065	29%	41.908	42%	98.641

*) De bouwprognoses voor Rotterdam hebben betrekking op de periode 2020 t/m. 2030

⁸ In de regio Rotterdam wordt voorlopig voor middenhuur een max van €1.075 gehanteerd totdat de Wet versterken regie Volkshuisvesting in werking is getreden.

TABEL 3: Ontwikkeling sociale corporatiewoningen regio Rotterdam 2021 tot en met 2030

Gemeente	Stand 1-1-2021	Nieuwbouw	Sloop	Verschuiving DAEB <-> niet-DAEB	Aankopen en verkoop	Prognose 31-12-2031	Ontwikkeling 2021-2030
Albrandswaard	2.527	511	-141	10	0	2.907	380
Barendrecht	3.945	1.201	-88	10	0	5.068	1.123
Capelle a/d IJssel	10.672	320	-339	-193	-75	10.385	-287
Krimpen a/d IJssel	4.235	175	-117	20	-50	4.263	28
Lansingerland	4.388	3.090	-130	0	-50	7.298	2.910
Maassluis	5.645	1.544	-642	100	-20	6.627	982
Nissewaard	14.118	1.200	-940	0	-80	14.298	180
Ridderkerk	7.456	1.050	-800	0	-70	7.636	180
Rotterdam *)	127.504	8.880	-4.000	-640	220	131.964	4.460
Schiedam	11.480	2.200	-1.300	-100	-100	12.180	700
Vlaardingen	14.785	1.000	-979	-200 ⁹	-154	14.652	-133
Voorne aan Zee	7.827	1.370	-30	26	0	9.193	1.366
Regio	214.582	22.541	-9.506	-767	-379	226.471	11.889

*) De beginstand voor Rotterdam is per 1-1-2020; de bouwprognoses hebben betrekking op de periode 2020 t/m 2030.

- Uit tabel 1 is te concluderen dat de doelstellingen van het Rijk en provincie m.b.t. het betaalbare segment (nog) niet worden gehaald. Met de kanttekening dat er voor 20% nog geen financieringscategorie is bepaald.
 - M.b.t. de doelstelling om 2/3^e betaalbaar te realiseren is de regio er nog niet. Dit ligt nu op 57%. Er is wel een stijgende lijn in de aantallen na 2025;
 - M.b.t. de doelstelling om 1/3^e van de woningen te realiseren door corporaties vanaf 2025 is de regio er nog niet. Ook hier is een stijgende lijn zichtbaar vanaf 2025;
 - Sommige gemeenten dienen nog toe te groeien naar het streven dat minimaal 30% van de totale woningvoorraad sociale huur is;
 - De aantallen middenhuur door corporaties zijn nog niet bekend. Dit wordt in 2023 bepaald.
 - De provincie heeft het regionale woningbouwprogramma van de regio Rotterdam vastgesteld d.d. 24 januari 2023 met uitzondering van de locaties Bleizo-West (Lansingerland) en Achterweg (Voorne aan Zee). De provincie is over deze locaties met de gemeenten in gesprek in verband met het provinciale omgevingsbeleid, andere opgaven en de totale programmering.
 - In tabel 2 zijn voor Lansingerland aantallen woningen opgenomen. Deze aantallen zijn inclusief een mogelijke ontwikkeling op Bleizo-West (5000 woningen). Over de invulling van deze locatie lopen nog gesprekken tussen provincie Zuid-Holland en de gemeente Lansingerland. Mocht op deze locatie uiteindelijk geen of minder woningbouw plaatsvinden, dan heeft dat grote impact op de mogelijkheden die Lansingerland heeft om te bouwen en bij te dragen aan meer evenwicht in de regio Rotterdam.
 - Voor compensatie voor projecten die niet door kunnen gaan, wordt gezocht op de reservelijst om projecten naar voren te halen of er wordt gezocht naar nieuwe projecten. Daarbij wordt gezamenlijk gekeken naar de betaalbaarheidsdoelstellingen en de leefbaarheid van gemeenten.
 - In deze regio zijn twee gemeenten die een proactieve aanwijzing hebben gekregen; zij maken hier werk van.

⁹ Dit aantal wijkt af van het aantal dat in het Regioakkoord 2022 staat. Dat komt omdat het definitieve bod van gemeente Vlaardingen nog niet was verwerkt in het Regioakkoord.

- Zodra bekend is wat de Wet versterken regie volkshuisvesting inhoudt, wordt door partijen opnieuw gekeken naar de precieze opgave in de regio en de gemeentelijke bijdrage daaraan in relatie tot de ambities.
- (Regio)gemeenten onderschrijven de ambitie om toe te groeien naar 2/3^e betaalbaarheid in de bouwproductie in de regio. We verwachten een maximale inspanning, maar vragen niet het onmogelijke. Indien nodig is maatwerk op gemeenteniveau mogelijk.
- Om een betrouwbare partner te zijn en de gewenste versnelling niet te frustreren worden contracten (anterieure overeenkomsten en bestemmingsplannen) niet opgebroken. In de overige plannen wordt de programmering bijgestuurd in lijn met de betaalbaarheidsambities.
- Gemeenten in de regio Rotterdam onderschrijven ook het streven toe te groeien naar minimaal 30% sociale huur per gemeente in de voorraad. De 30% sociale huur is geen bovengrens: gemeenten hebben de ruimte om een hoger percentage sociale huur aan te houden. Gemeenten die onder de grens zitten, zetten zich in voor het maximaal haalbare binnen hun mogelijkheden om toe te groeien naar 30% sociale huur. Dit is in het nationale beleidsprogramma 'een thuis voor iedereen' opgenomen.
- Gezien het Regioakkoord 2022 de basis, streeft elke gemeente naar 'Meer Evenwicht' zoals is afgesproken in het Regioakkoord 2022. Hiermee wordt bevorderd dat er in de regio een meer evenwichtige spreiding ontstaat van de sociale woningvoorraad.
- Een aantal gemeenten en corporaties ziet naast toevoeging door nieuwbouw ook mogelijkheden om de bestaande voorraad beter te benutten en/of meer (sociale) woningen toe te voegen in de bestaande voorraad of onderzoekt creatieve oplossingsrichtingen hiervoor. Het kan dan gaan om bijvoorbeeld het splitsen van woningen, het optoppen van woningen, het toevoegen van extra flexwoningen of woningdelen. Daarvoor zijn de oplossingen voor de randvoorwaarden/kritische succesfactoren soms cruciaal. Om aan de totale opgave voor de regio te kunnen voldoen is het nodig dat alle partijen zich gezamenlijk (blijven) inzetten om te zoeken naar creatieve oplossingsrichtingen.
- In het beleidsprogramma 'Een thuis voor iedereen' is opgenomen dat via de regionale woningbouwprogrammering de nieuwbouw van sociale huurwoningen zo wordt ingepland dat wordt toegewerkt naar een meer evenwichtige verdeling van de woningvoorraad met een streven naar 30% sociale huurwoningen in de woningvoorraad in elke gemeente. Dit is een ingroeimodel, het streven naar 30% sociale huur in de woningvoorraad hoeft niet per 2030 bereikt te zijn. Oftewel het maximale wordt gevraagd, maar niet het onmogelijke.
- Gemeenten hebben tijd en oplossingen voor de KSF's nodig om de betaalbaarheidsambities uit de samenwerkingsafspraken te realiseren. Bestaande afspraken kunnen niet zomaar, zonder instrumenten of extra middelen, worden opgebroken. Wel worden in projecten waar al afspraken over zijn, de mogelijkheden benut om het aandeel betaalbaar te verhogen. Omdat 20% van de segmentering/invulling van de plancapaciteit nog niet bekend is, is hier ruimte om vanaf 2025 op het gewenste aandeel van twee derde betaalbaarheid in de programmering te komen, rekening houdend met de 'fair share' doelstelling van 30% sociale huurwoningen in de voorraad in elke regio en gemeente.
- De minister voor VRO zal in de in voorbereiding zijnde Wet versterken regie volkshuisvesting zorgen voor versterking van het instrumentarium dat nodig is voor gemeenten, provincies en Rijk.
- Partijen zetten zich in voor voldoende steun en locaties om de afgesproken aantallen sociale huurwoningen en middenhuur woningen en betaalbare koop daadwerkelijk te realiseren. Gemeenten zetten de ruimtelijke instrumenten in die ze hiervoor tot hun beschikking hebben. In geval gemeenten geen eigen grondposities hebben kunnen zij

gebruik maken van de doelgroepenverordening. Voor de realisatie zijn zij alsnog afhankelijk van de medewerking van marktpartijen.

- De corporaties in de regio zetten zich in voor de realisatie van 22.541 DAEB corporatiewoningen. In lijn met het Regioakkoord 2022 blijven gemeenten en corporaties de komende jaren zoeken naar mogelijkheden voor de bouw van meer sociale- en middeldure huurwoningen in de Rotterdamse regio. De regio Rotterdam vraagt het Rijk om mogelijkheden voor het toekennen van de DAEB-status aan middeldure huurwoningen door corporaties van te onderzoeken. Het aantal middenhuurwoningen door corporaties is op dit moment nog niet exact bekend. Deze aantallen zijn wat betreft de nieuwbouwpoging, richtinggevend voor de lokale prestatieafspraken die gemeenten, corporaties en huurders maken.
- Om provincies, gemeenten en corporaties te ondersteunen bij het realiseren van versnelling van de nieuwbouw van sociale woningen, kunnen de expertteams, de Taskforce Nieuwbouw Woningcorporaties en de Taskforce versnellen tijdelijke huisvesting worden ingezet. De Taskforce Nieuwbouw Woningcorporaties, die bestaat uit leden namens alle betrokken partijen, kan bestuurlijk hulp bieden wanneer er belemmeringen worden geconstateerd bij het realiseren van de gemeentelijke bouwpoging voor sociale huurwoningen, waaronder flexwoningen.
- Om te zorgen dat er voldoende woningen zijn voor starters en mensen met een middeninkomen zijn tot en met 2030 nationaal 350.000 betaalbare koop- en midden huurwoningen nodig. In het beleidsprogramma 'betaalbaar wonen' is dan ook opgenomen dat bijna 40% van de nieuwbouw dient plaats te vinden in deze segmenten. Het provinciale aandeel in deze nationale opgave is 43.560 middenhuurwoningen en 43.560 betaalbare koopwoningen. De regio zet zich in voor de realisatie van circa 13.000 betaalbare koopwoningen. Het aandeel middenhuur door corporaties wordt bepaald in 2023.
- Om het aandeel betaalbaar en daarbinnen sociaal in de regio Rotterdam op het gewenste niveau te brengen en te houden én te borgen dat de projecten met een hoog aandeel betaalbaar tot realisatie komen, is het voorwaardelijk dat de ondersteuning hiervoor vanuit het Rijk en provincie ondersteuning blijft bestaan en mogelijk wordt versterkt. Partijen spreken af dat er op 1 mei 2023 een tabel gemaakt kan worden van de aantallen bruto toe te voegen woningen per gemeente, naar de betaalbaarheidscategorieën en de opleverjaren. Voor die tabel is nodig dat alle projecten in de Planregistratie Wonen in lijn worden gebracht met het gemeentelijke bod voor het Regioakkoord 2022 en de ingediende en vastgestelde woningbouwprogrammering (voorbehoud op projecten in het kader van instemming van de provincie). De tabel wordt na 1 mei uit de Planregistratie Wonen geëxporteerd en betreft daarmee een momentopname van het regionale woningbouwprogramma van de regio op gemeenteniveau. Het betreft alleen de locaties, die zijn opgenomen in het door GS vastgestelde regionale woningbouwprogramma.

3. Woningbouwplannen en locaties

In de realisatieagenda worden de locaties van de huidige woningbouwplannen zo concreet mogelijk opgenomen. Er wordt een 'foto' gemaakt van de huidige plannen, aangevuld met een overzicht van locaties. Locaties die op dit moment nog vertrouwelijk zijn, zijn nog niet opgenomen. Naast de opgenomen locaties zijn er kleinere of minder complexe woningbouwplannen verspreid over de regio. Ook deze zijn van waarde voor het realiseren van de doelstelling.

Om aan de doelstellingen uit de samenwerkingsafspraken te voldoen is ook op projectniveau inzet nodig van partijen.

1. In tabel 4 zijn de bouwlocaties **MIRT¹⁰** en **WBI¹¹** locaties opgenomen. Deze locaties zijn in de regio Rotterdam noodzakelijk voor de realisatie van de regionale opgave.
2. In tabel 5 staan de belangrijkste woningbouwprojecten met 200 woningen of meer, of het grootste project van de gemeente opgenomen. Deze lijst is niet uitputtend en heeft niet direct financiële of juridische consequenties. Het betreft een overzicht van de huidige stand van zaken. De aangegeven aantallen kunnen in de loop der tijd nog worden aangepast. In bijlage 2 is een lijst te vinden met alle projecten boven met 200 woningen of meer opgenomen.

Partijen spreken met elkaar af om via de Regionale Bouwtafel Rotterdam continue het gesprek te voeren over welke projecten nog meer in aanmerking komen voor de WBI, over gesignaleerde knelpunten/kritische succesfactoren ten behoeve van de realisatie, en over nieuwe knelpunten.

Tabel 4: MIRT en WBI projecten regio Rotterdam	
MIRT-projecten	WBI-projecten
<ul style="list-style-type: none"> • MIRT-verkenning Oude Lijn en regionale HOV-corridors (NOVEX¹² Oude Lijn Zone) • Oeververbindingen Rotterdam (NOVEX Oostflank Rotterdam) Versnellingsprojecten: <ul style="list-style-type: none"> • Barendrecht: Stationstuinen • Capelle aan den IJssel: Rivium • Lansingerland: Wilderszijde • Maassluis: Hoekse Lijn • Nissewaard: Haven Noord • Rotterdam: Alexanderknoop • Rotterdam: Brainpark I • Rotterdam: MerweVierhavens (M4H) • Schiedam: Nieuw Mathenesse • Vlaardingen: Rivierzone 	<ul style="list-style-type: none"> • Barendrecht: De Stationstuinen • Maassluis: De Kade • Rotterdam: Noordrand Zuiderpark • Rotterdam: Ontwikkeling Codrico-terrein • Rotterdam: Feyenoord City • Rotterdam: Merwehaven • Schiedam: Schieveste • Vlaardingen: Rivierzone • Voorne aan Zee: Oude Goote

Tabel 5: sleutelprojecten – groter dan 200 woningen, of het grootste project in een gemeente¹³		
Gemeente	Project	Aantal
Krimpen a/d IJssel	Centrum-Zuid	277
Capelle a/d IJssel	Rivium	Ca. 5.000
Lansingerland		
Vlaardingen	Rivierzone	2.500-3.100
Rotterdam	Alexanderknoop	1.000-9.000
	Brainpark	3.000
	Centrumplan IJsselmonde	>500
	Codrico	1.500
	Feyenoord City	3.500
	Feyenoord XL	>1.500
	Kop van Feijenoord	>2.000
	Lombardijenknoop	1.000
	M4H	>2.500
	Noordrand Zuiderpark	2.500
	Pompenburg	1.000
	Schiekadeblok	>500
	Schiebroek Zuid	>500
Maassluis	Gebiedsontwikkeling Hoekselijn	2.450

10 MIRT= Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport

11 WBI= Woningbouwimpuls

12 NOVEX = Nationale Omgevingsvisie Extra

13 Het opnemen van de projecten in deze tabel betekent niet dat deze worden besproken op de Regionale Bouwtafel.

Albrandswaard	De Omloop	300
Ridderkerk	Retiefstraat	325
Nissewaard	De Dijk 2	1.138
Schiedam	Schieveste	3.000
	Glasfabriek	1.200
Voorne aan Zee	Oude Goote	800
Barendrecht	Stationstuinen	3.500

4. Afspraken ter continuering van de bouwproductie en eventuele versnelling

- Vanwege de grote urgentie van de opgave is het nodig dat woningen sneller worden gerealiseerd. Het is daarom cruciaal dat er wordt gewerkt aan het sneller, slimmer en efficiënter inrichten van de processen en procedures die bij de realisatie van woningbouw van toepassing zijn. Hierbij bezien we het gehele bouwproces tot en met de bezwaarprocedure. Ook is het van belang samen een goed participatieproces in te richten, informeel en formeel. Door het ministerie van BZK is in overleg met medeoverheden en marktpartijen een actieplan Versnellen Processen en Procedures opgesteld.
- Partijen zetten in op voldoende harde plancapaciteit¹⁴ voor de realisatie van de woningbouwproductie de komende vijf jaren. Partijen continueren daarbij de afspraak om in de gebieden met een groot tekort in te zetten op max 130% plancapaciteit.
 - Om tegelijkertijd te kunnen anticiperen op wijzingen in voorkeuren en de woningvraag, is adaptief programmeren het uitgangspunt. Dat betekent dat de plancapaciteit voor vijf jaar en verder deels zacht blijft, zodat er binnen de planvoorraad ruimte is om adaptief programmeren mogelijk te maken.
 - Het opharden van de zachte plannen hangt nauw samen met de invulling van de gemaakte afspraken over de kritische succesfactoren en de ondersteuning. De Regionale Bouwtafel kan hierbij een belangrijke rol spelen.
- Door het hebben van voldoende plancapaciteit, kunnen vertragingen in ontwikkeling van locaties ook worden opgevangen door de ontwikkeling van andere locaties naar voren te halen. Ook kunnen gemeenten locaties hiervoor aandragen, die nog niet de status hebben van "aanvaarde" locaties. Eerste toetssteen in deze discussies is of deze locaties kunnen bijdragen aan de woningbouwopgave tot en met 2030. En uiteraard gelden voor zulke locaties de normale afwegingscriteria waaronder ruimtelijke criteria als de ladder voor duurzame verstedelijking, de benodigde investeringen in infrastructuur, water en bodem leidend en leefbaarheid. We gaan over dergelijke locaties in gesprek met elkaar. Dit gesprek over deze locaties is ook van belang voor de borging van de woningbouw na 2030. Het Rijk is overigens voornemens de ladder voor duurzame verstedelijking te evalueren.
- De gemeenten spannen zich in voor het afgeven van voldoende vergunningen voor de realisatie van het regionale aandeel van de provinciale woningbouwopgave en betrekken vroegtijdig de waterschappen in het planproces (verkenning/initiatiefase).
- Alle partijen spannen zich in om de kritische succesfactoren 'water en bodem sturend' en 'toekomstbestendig bouwen' tijdig in te brengen in het planproces waardoor de kans op vertraging op een later moment beperkt is.
- De rijksoverheid en woningcorporaties hebben Nationale prestatieafspraken gemaakt. Deze afspraken zien toe op een zeer forse ambitie in verduurzaming, nieuwbouw én betaalbaarheid.
 - Het afschaffen van de verhuurderheffing is een goede en zeer belangrijke stap om corporaties aan investeringsruimte te helpen die nodig is voor het realiseren van de opgave. De afschaffing van de verhuurderheffing zorgt er namelijk voor dat de investeringscapaciteit van woningcorporaties op landelijk niveau toeneemt. De extra investeringscapaciteit die de afschaffing van de verhuurderheffing oplevert gebruiken woningcorporaties voor het realiseren van de opgaven uit de Nationale prestatieafspraken. Uit een doorrekening van de Nationale prestatieafspraken blijkt dat de opgaven landelijk financieel haalbaar zijn. Hierbij is rekening gehouden met de afschaffing van de verhuurderheffing en een stijging van de vennootschapsbelasting (incl. ATAD1). In het geval van de regio Rotterdam geldt de afschaffing van de heffing ook als een stap voorruit. Wel is al bekend dat op de (middel)lange termijn woningcorporaties in de regio Rotterdam een zeer lage investeringscapaciteit hebben.

¹⁴ Harde woningbouwplannen zijn plannen waarvoor een bestemmingsplan (of Omgevingsplan), zonder wijzigingsbevoegdheid, door de gemeenteraad is vastgesteld en/of onherroepelijk is geworden.

- o In de Nationale prestatieafspraken is ook afgesproken dat de (fiscale) lastendruk van corporaties actief zal worden gemonitord, in het licht van de financiële haalbaarheid van de maatschappelijke opgaven van corporaties. Er is afgesproken om de financiële haalbaarheid van de maatschappelijke opgaven door corporaties in 2024 integraal in beeld te brengen. Vanwege de sterk veranderende macro-economische omstandigheden wordt deze geplande update een jaar naar voren gehaald en reeds in 2023 uitgevoerd. Daarin worden ook de fiscale aspecten meegenomen waar de woningcorporaties in de voorbereiding van deze realisatieagenda hun zorgen over hebben geuit.
- De woningcorporaties spannen zich in om de beschikbare investeringscapaciteit voor de korte termijn zo optimaal mogelijk in te zetten voor het realiseren van kwalitatief goede en betaalbare sociale huurwoningen, in balans met andere investeringsopgaven die voortkomen uit de Nationale prestatieafspraken.
- Partijen erkennen dat het bouwen van woningen momenteel onzeker is, o.a. vanwege de hoge bouwkosten en de stikstofproblematiek. Het op peil houden van de bouwproductie is al een uitdaging, laat staan het versnellen van woningbouwplannen. Op de Regionale Bouwtafel wordt, tijdens lastige tijden, ook gekeken naar maatregelen om de bouwproductie op gang te houden.

5. Hoe gaan we samen verder

- Om aan de ambities van de Rotterdamse regio te kunnen voldoen is er veel inzet nodig van alle partijen om de belemmeringen/kritische succesfactoren aan te pakken. Als de partners er gezamenlijk niet in slagen om oplossingen te vinden voor de belemmeringen/kritische succesfactoren, dan gaan ze de richtinggevende woningbouwambities niet halen. De ambities zijn hoog, maar de partners blijven tegelijkertijd ook realistisch. Zij beseffen dat de omstandigheden op dit moment ongunstig zijn. Zij zullen continu samenwerken aan de oplossingen die nodig zijn om de ambities waar te kunnen maken.
- Met deze realisatieagenda wordt, verder bouwend op het Regioakkoord 2022, de basis gelegd voor een langjarige (t/m 2030) samenwerking tussen Rijk, provincie, gemeenten woningbouwcorporaties en Maaskoepel. Dit partnerschap is van groot belang om op een toekomstbestendige manier uitvoering te geven aan versnelling van de complexe woningbouwopgave. De uitvoering vraagt daarnaast om een nauwe betrokkenheid van marktpartijen, netbeheerders, drinkwaterbedrijven en huurdersorganisaties.
- De samenhang met reeds bestaande afspraken en samenwerkingsstructuren wordt geborgd. Dit zijn het Regioakkoord 2022, de Bestuursovereenkomst Samenwerkingsverband Regio Rotterdam, het Bouwmanifest regio Rotterdam, de verordening Woonruimtebemiddeling, de Woonvisie regio Rotterdam en de Verstedelijkingsstrategie Zuid-Holland en het Provinciaal Omgevingsbeleid.
- Twee keer per jaar wordt de uitvoering van de regionale realisatieagenda geagendeerd op het bestaande overleg, de Regiotafel Wonen. Naast de provincie, Maaskoepel en gemeenten, wordt ook BZK hiervoor uitgenodigd.
- In de regio Rotterdam bestaat sinds 2020 de Regionale Bouwtafel Rotterdam. In relatie tot deze realisatieagenda is de Bouwtafel er ter ondersteuning voor de versnelling van de woningbouwopgave in de regio. Het is de tafel waar gekeken wordt naar concrete mogelijkheden om knelpunten op te lossen en woningbouwprojecten te versnellen. Er vindt geen besluitvorming plaats. Ook komt de regionale samenwerking aan bod. Voor de toekomstige werkwijze van de Regionale Bouwtafel gaan de deelnemers binnenkort nadere afspraken maken. Voorgesteld zal worden dat:
 - A. Na ondertekening van deze realisatieagenda standaard deelnemen:
 - o Het Samenwerkingsverband regio Rotterdam;
 - o Maaskoepel;
 - o Het ministerie BZK;
 - o Provincie Zuid-Holland;